

**p-Si<Ni> NAMUNALARNING ELEKTROFIZIK XUSUSIYATLARINI
TADQIQ QILISH**
**ИССЛЕДОВАНИЕ ЭЛЕКТРОФИЗИЧЕСКИХ СВОЙСТВ ОБРАЗЦОВ
p-Si<Ni>**
STUDY OF THE ELECTRICAL PROPERTIES OF p-Si<Ni> SAMPLES

N.A.Turgunov¹, E.X.Berkinov², talaba O.Mamatazimov²

*¹O‘zbekiston Milliy universiteti qoshidagi Yarimo‘tkazgichlar fizikasi va
mikroelektronika ilmiy tadqiqot instituti, Toshkent, O‘zbekiston.*

²Namangan muhandislik-qurilish instituti, Namangan, O‘zbekiston.

Annotatsiya. Ushbu ishda kremniyda nikel diffuziyasi $T=1573$ K haroratda $t=2$ soat davomida SUOL-4M pechida amalga oshirildi. Ecopia HMS-7000 qurilmasi yordamida Xoll effekti usulidan foydalanib, kremniydagi nikel kirishma atomlarining konsentratsiyasini, hamda solishtirma qarshilikni haroratga bog‘liqligini o‘rganish natijalari keltirildi.

Абстрактный. В данной работе диффузия никеля в кремний проводилась в печи СУОЛ-4М при температуре $T=1573$ К в течение $t=2$ часов. Методом эффекта Холла на приборе Ecopia HMS-7000 представлены результаты исследования концентрации атомов никеля в кремнии а также приведено температурной зависимости к удельного сопротивления.

Abstract. In this work, the diffusion of nickel into silicon was carried out in a SUOL-4M furnace at a temperature of $T=1573$ K for $t=2$ hours. Using the Hall effect method on the Ecopia HMS-7000 device, the results of studying the concentration of nickel atoms in silicon are presented and the temperature dependence of the resistivity is also given.

Kalit so‘zlar. *Nikel, kremniy, sovitish tezligi, kirishma atomlari, Xoll effekti, konsentratsiya, solishtirma qarshilik.*

Ключевые слова. *Никель, кремний, скорость охлаждения, примесные атомы, эффект Холла, концентрация, удельное сопротивление.*

Keywords. *Nickel, silicon, cooling rate, impurity atoms, Hall effect, concentration, resistivity.*

Bugungi kunda hajmida noyob strukturaviy xususiyatlarga ega bo'lgan ko'p komponentli kirishma to'plamlari mavjud bo'lgan yarimo'tkazgichli materiallarni olish, shuningdek, ularning strukturaviy, elektrofizik va fotoelektrik xususiyatlarini o'rganish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borilmoqda [1-6]. Bu borada turli kirishmalar bilan diffuziya usulida legirlash orqali kirishma mikro- va nanobirikmalariga ega bo'lgan yarimo'tkazgichli materiallarni olish bo'yicha yangi texnologiyalarni ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

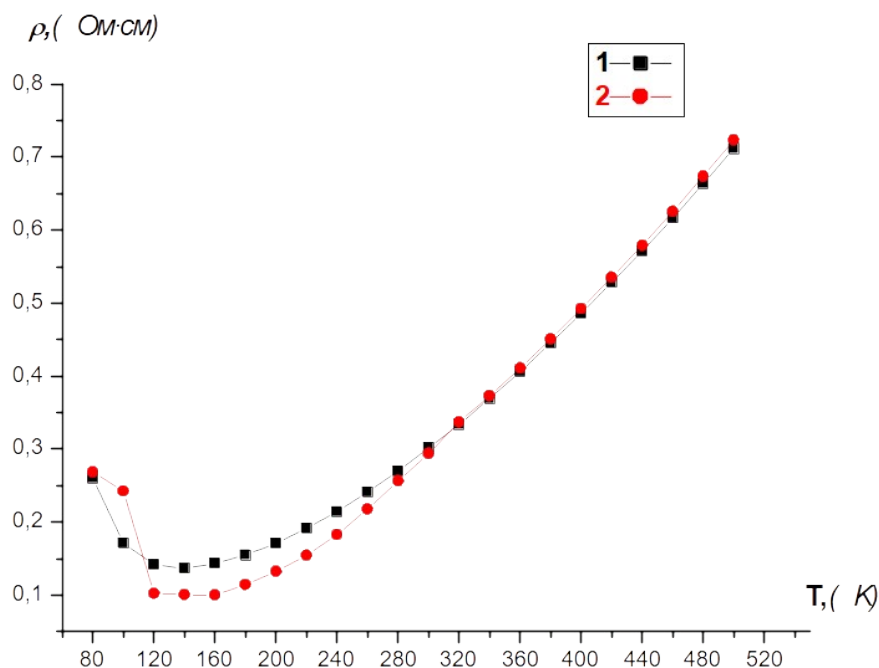
Eksperimental usul

Tadqiqot uchun dastlabki namuna sifatida Choxralskiy usulida o'stirilgan, solishtirma qarshiligi $0,3 \text{ Om}\cdot\text{sm}$ bo'lgan KDB markali kremniy monokristalidan foydalanildi. To'g'ri burchakli parallelepiped shaklida tayyorlangan, o'lchamlari $13\times 6\times 2 \text{ mm}$ bo'lgan namunalarni kimyoviy usullarda tozalandi. Kremniyda nikel diffuziyasi $T=1573 \text{ K}$ haroratda $t=2$ soat davomida SUOL-4M pechida amalga oshirildi. Diffuziya harorati platina-platinarodiy termojufti yordamida nazorat qilindi. Diffuziyaviy tavlanihdan keyin namunalar tez ($v_{\text{sov}}=250 \text{ K/s}$) va sekin sovitish ($v_{\text{sov}}=0.1 \text{ K/s}$) usullari bilan sovitildi. Mazkur ishda Ecopia HMS-7000 qurilmasi yordamida Xoll effekti usulidan foydalanib, kremniydagi nikel kirishma atomlarining konsentratsiyasini, hamda solishtirma qarshilikni haroratga bog'liqligini o'rganish natijalari keltirildi. Xoll effekti usulida o'lchash uchun namunalarni $6\times 6\times 1,8 \text{ mm}$ parallelepiped shaklida kesib olindi. Tayyorlangan namunalarning elektrofizik kattaliklarini o'lchash jarayonida haroratni 80 K dan 500 K

oralig'ida oshirib borildi.

Natijalar va munozaralar

Tajribalar natijasida $T=80\div 500$ K harorat oralig'ida tez va sekin sovitish usullari bilan olingan p-Si<Ni> namunalarining solishtirma qarshiligini haroratga bog'liqlik grafigi 1-rasmda keltirilgan. Unga ko'ra harorat 80 K da namunaning ρ qiymatlari mos ravishda $0.260 \text{ Om}\cdot\text{sm}$ va $0.268 \text{ Om}\cdot\text{sm}$ ni tashkil etadi. Haroratni 160 K ga qadar oshirib borilganda bu ko'rsatkichlar kamayib boradi va ular $0,143 \text{ Om}\cdot\text{sm}$, hamda $0,100 \text{ Om}\cdot\text{sm}$ ni tashkil etadi. Shundan so'ng haroratni 160 K dan 500 K ga qadar oshirib borilganda bu ko'rsatkichlar ortib boradi va ular yakunda $0.712 \text{ Om}\cdot\text{sm}$, hamda $0.724 \text{ Om}\cdot\text{sm}$ ni tashkil qiladi (1-rasm, 1- va 2- egri chiziqlar).

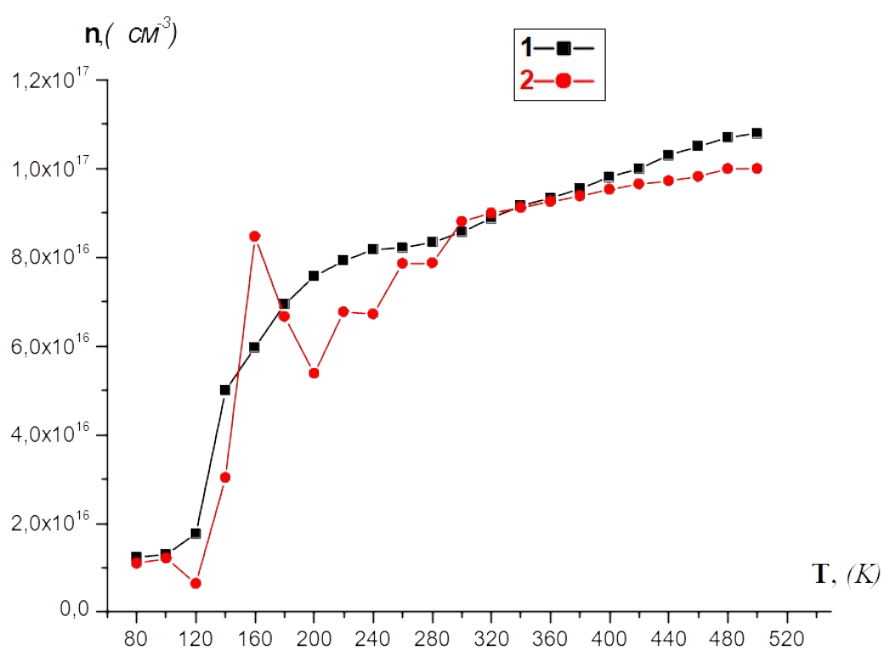

1-rasm. Solishtirma qarshilikning haroratga bog'liqligi:

1 - tez sovitish ($v_{\text{sov}}=250$ K/s) usuli bilan olingan p-Si<Ni> namuna; 2 - sekin sovitish ($v_{\text{sov}}=0.1$ K/s) usuli bilan olingan p-Si<Ni> namuna.

2-rasmda $T=80\div 500$ K harorat oralig'ida p-Si<Ni> namunalari uchun zaryad tashuvchilar konsentratsiyasi – n ni haroratga bog'liqlik grafigi keltirilgan. Tajribalar natijasiga ko'ra, harorat 80 K da tez sovitilgan namunadagi zaryad tashuvchilar konsentratsiyasi n ning qiymati $1.23 \times 10^{16} \text{ sm}^{-3}$ ni tashkil qiladi. Harorat 120 K ga ko'tarilganda ushbu qiymati biroz ko'tarilib, $1.77 \times 10^{16} \text{ sm}^{-3}$ ga tenglashadi. Shundan so'ng haroratni 120 K dan 500 K ga oshirilganda n ning qiymati ko'tarilib boradi va yakunda $1.08 \times 10^{17} \text{ sm}^{-3}$ ni tashkil etdi (2-rasm, 1-egri chiziq).

Diffuziyaviy tavlashdan so'ng sekin sovitish usuli bilan olingan p-Si<Ni> namunaning n qiymati 80 K haroratda $1.1 \times 10^{16} \text{ sm}^{-3}$ ni tashkil etadi. Harorat 100 K ga ko'tarilganda ushbu qiymati biroz ko'tarilib, $1.21 \times 10^{16} \text{ sm}^{-3}$ ga tenglashadi. So'ngra haroratni 120 K ga oshirilganda n ning qiymati pasayib, $6.44 \times 10^{15} \text{ sm}^{-3}$ ni tashkil etdi. Shundan so'ng haroratni 160 K qadar oshirib borishdagi n ning qiymati birdan ko'tarilib, $8.47 \times 10^{16} \text{ sm}^{-3}$ ni tashkil etadi. Haroratni 200 K ga qadar oshirib borilganda ushbu namunada n ning qiymati kamayib, $5.38 \times 10^{16} \text{ sm}^{-3}$ ni tashkil etadi. Shundan so'ng haroratni 200 K dan 500 K ga qadar oshirib borilganda bu ko'rsatkichlar asta-sekin ko'tarilib boradi va yakunda $1.00 \times 10^{17} \text{ sm}^{-3}$ ni tashkil etadi (2-rasm, 2-egri chiziq).

2-rasm. Zaryad tashuvchilar konsentratsiyasining haroratga bog‘liqligi:

1-tez sovitish ($v_{\text{sov}}=250$ K/s) usuli bilan olingan p-Si<Ni> namuna;

2-sekin sovitish ($v_{\text{sov}}=0.1$ K/s) usuli bilan olingan p-Si<Ni> namuna.

Xulosa qilib aytganda, haroratning 80÷160 K oralig‘ida tez va sekin sovitish usuli bilan olingan p-Si<Ni> namunalarining solishtirma qarshiligi mos ravishda ~1.8÷2.6 barobarga kamayishi kuzatiladi. Mazkur harorat intervalida ulardagi zaryad tashuvchilar konsentratsiyasi deyarli ~4.8÷7.7 barobarga ortadi. Haroratni 160÷500 K oralig‘i namunalarining solishtirma qarshiligi mos ravishda ~1.8÷1.18 barobarga ortishi kuzatiladi. Mazkur harorat intervalida ulardagi zaryad tashuvchilar konsentratsiyasi deyarli ~4.9÷7.2 barobarga ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Lindroos J., Fenning D.P., Backlund D.J., Verlage E., Gorgulla A. et al. (2013). Nickel: A very fast diffuser in silicon, *J.Appl.Phys.* 113(20), 204906(1-7).

2. Turgunov N.A., Mamajonova D.Kh., Berkinov E.Kh. (2021). Decay of impurity clusters of nickel and cobalt atoms in silicon under the

influence of pressure, *Journal of nano- and electronic physics*, 13(5), 05006(1-4).

3. Turgunov N.A., Berkinov E.Kh., Turmanova R.M. (2022). Influence of heat treatment on the electrical properties and morphology of impurity accumulations of silicon doped with nickel. *Science and world*, 4(104), 25-29.

4. Турғунов Н. А., Беркинов Э.Х., Мамажонов Д.Х. (2020). Влияние термической обработки кремния, легированного никелем, на его электрические свойства. *Прикладная физика*, 3, 40-45

5. Turgunov, N.A., Berkinov, E.Kh., Turmanova, R.M. (2023). Accumalations of impurity Ni atoms and their effect on the electrophysical properties of Si. *E3S Web of Conferences*, 402, 14018

6. Turgunov, N.A., Berkinov, E.Kh., Turmanova, R.M. (2023). The effect of thermal annealing on the electrophysical properties of samples n-Si<Ni,Cu>. *East European Journal of Physics*, 3, 287–290